



Nebi **Miş**

nmis@setav.org

Dünya Sistemi Değişime Zorlanıyor

Gelişmiş ülkelerde, seçimlerden sonra hükümet kurma süreleri uzadı. İktidarların ömürleri kısaldı. Yönetimlerde istikrarsızlık sorunu ortaya çıktı. Böyle bir dünyada, seçimleri çok güçlü bir şekilde kazanan Trump, kendi değer ve düşünce dünyasının yayılması için kırılgan yönetimlerin zafiyetlerinden yararlanıyor. Ne düşünüyorsa hayata geçirmek için, stratejiye bile ihtiyaç duymadan, taktik hamlelerle sonuca gitmeye çalışıyor. Dünya siyasetinin hâli pürmelali bu.

Trump politikalarının küresel jeopolitiği ve ekonomiyi nasıl şekillendireceğine dair senaryolar, genellikle belirsizlik üzerine odaklanıyor. Belirsizlik, negatif yönlü. Küresel ekonomi ve jeopolitikte derinleşen kriz alanları üzerinden yaşanan ayrışmaların, ulusal siyasetlerin kırılganlığını artırma ihtimali yüksek. Batı siyasetleri, radikal sağ partilerin yükselişine cevap ve çözüm üretmedi. Daha somut bir ifadeyle, toplumsal sorunlara, beklenti ve taleplere iktidarlar çözüm üretmeyince, çığ etkisiyle radikal siyasetlerin söylem alanları genişledi. Yeni medya teknolojilerinin imkânlarından yararlanan popülist siyasetler, yönetimlere karşı memnuniyetsizliği artırdı. Kaygı ve umutsuzluk, geleceğe yönelik güvensizliği derinleştirdi. İktidar partileri, popülizmle mücadelede doğal olarak başarısız oldular. Çok uzun sürmeyen bir dönemde, siyasetlerin merkezi

aşındı. Gelişmiş ülkelerde, seçimlerden sonra hükümet kurma süreleri uzadı. İktidarların ömürleri kısaldı. Yönetimlerde istikrarsızlık sorunu ortaya çıktı. Böyle bir dünyada, seçimleri çok güçlü bir şekilde kazanan Trump, kendi değer ve düşünce dünyasının yayılması için kırılgan yönetimlerin zafiyetlerinden yararlanıyor. Ne düşünüyorsa hayata geçirmek için, stratejiye bile ihtiyaç duymadan, taktik hamlelerle sonuca gitmeye çalışıyor. Dünya siyasetinin hâli pürmelali bu.

Dünyanın Yeni Bir Düzeni Olacak mı?

Trump, göreve başlar başlamaz birçok başkanlık emrini imzaladı. Bir önceki seçim sonucunu kabul etmeyip Kongre baskını yapanların neredeyse tamamına af çıkardı. Doğuştan vatandaşlık hakkını daraltan kararnameyi onayladı. Dünya Sağlık Örgütü ve Paris İklim Anlaşması'ndan çekildi.

Bir önceki başkanlık döneminde uygulamaya koyduğu ancak Biden döneminde iptal



BU YENİ DÖNEMDE OLAN ŞU: KENDİSİNİ LİBERAL, DEMOKRATİK VE KURALLARA DAYALI DÜNYA DÜZENİNİN İÇİNDE GÖRME, HATTA SANKİ BU DEĞERLERİ KENDİ UHDESİNDEYİMİŞ GİBİ GÖSTERME YANILSAMASININ SONUNA GELİNDİ. GERÇEKLIĞİ GÜZEL SOSLARLA PERDELEME DÖNEMİ GEÇTİ. ÇIPLAK GERÇEKLERLE HERKES YÜZLEŞİYOR.

edilen ne varsa yeniden yürürlüğe koydu. Göç, gümrük vergileri, vatandaşlık hakkı gibi konularda, kampanyada verdiği sözleri hemen uygulamaya aldı. Seçtiği ekibe ve göreve gelir gelmez yürürlüğe koyduğu emirlere bakıldığında, Trump kafasına koyduğu ve vaat ettiği ne varsa yapmaya çalışacak. İlk döneminden farklı olarak ikinci döneminde karşısında engel yok. Amerikan iş ve medya dünyası, Trump'a biat etmek için sıraya girdi. Dünyada olanları ve olacakları, ABD siyasetinin aldığı şekle bakılarak yorumlamak giderek ağırlık kazanıyor. Eskiden de ABD, ana belirleyicilerden biriydi. Ancak, hiçbir zaman tam bir belirleyici olarak bu derece kodlanmamıştı.

Trump, milyarder iş adamlarından oluşan kabinesi ile yeni bir yönetim, siyaset ve düşünce mantalitesini tüm dünyaya yaymak istiyor. Bundan dolayı, dünyanın yeni düzeninin ne olacağı ile ilgili yapılan analizlerin tamamı, Trump siyasetine ve uygulayacağı politikalara atıfla şekilleniyor. Trump'ın, uygulayacağı siyasetle, dünyanın geri kalanına kolay bir şekilde yön verebileceği neredeyse kabul edilmiş bir gerçeklik gibi sunuluyor.

Bugüne kadar, kendi stratejik özerkliği ni oluşturamamış, bağımsız savunma politikalarını geliştirememiş; yapay zekâ, kripto para birimi, iklim ve sağlık gibi konularla yeterli etkiyi üretememiş Batılı güçler, Trump'a şirin gözükerek, bu dört yılı en az hasarla atlatmak istiyorlar.

Ancak, Trump'ın Batılı ülkeler için istediği şey, kendisi ile iyi geçinecek dört yılı hasarsız atlatmayı önceleyen liderler değil. Bunu yeterli görmüyor. Dünyaya kendi baktığı yerden bakan ve kendisi gibi düşünen siyaset ve siyasetçiler istiyor. Avrupa'da radikal sağ desteklemesinin en önemli sebebi, kendisine müzahir bir siyaset hattı oluşturmak.

Özellikle, göç, cinsiyetsizleştirme, iklim, sağlık, fosil yakıtlar, ticaret, savunma, yapay zekâ, teknoloji, uluslararası kurumların işlevi gibi konularda, kendisi gibi düşünen siyasetçilerin Avrupa siyasetinde belirleyici olmasını istiyor.

Bu yeni dönemde olan şu: Kendisini liberal, demokratik ve kurallara dayalı dünya düzeninin içinde görme, hatta sanki bu değerleri kendi uhdesindeymiş gibi gösterme yanılmasının sonuna gelindi. Gerçekliği güzel soslarla perdeleme dönemi geçti. Çıplak gerçeklerle herkes yüzleşiyor. Trump, gerçekliği perdelemekle uğraşmıyor. Niyetini, düşüncesini açıktan söylüyor. Bir sabah kalkıp, Grönland'ı ilhak etmekten bahsedebiliyor. Trump, bir önceki dönemde mevcut dünya düzenin işleyişi ile ilgili birçok konuda test niteliğinde girişimlerde bulundu. Bazılarında başarısız oldu. Tekrar seçilmesiyle birlikte, Trump'lı dünyanın geçici olduğuna dair düşünceler ve iktidarından sonra yaptıklarının onarıma beklen-tisi iyice aştı. En nihayetinde Trump'ın kafasına koyduğunu yapabilecekleriyle ilgili şüpheler azaldı. Yapmak istediklerini yapacak. Mevcut dünya düzenini değişime zorlayacak. Bu politikaların da çok önemli sonuçları olacak. Bu durumda belirsiz olan husus ise şu; Trump politikalarının dünyayı ne oranda değiştirip değiştiremeyeceği... Değişimin uzun yıllara sâri olup olma-yacağı... Dolayısıyla, Trump politikaları üzerinden yeni bir dünya düzeninin ortaya çıktığını söylemek için biraz erken. Biraz bekleyip sonuçları görmek gerekiyor.

Trump'ın İkinci Döneminin Erken Sonuçları

Seçilmesinden sonra Trump'ın ikinci döneminde, nasıl bir ulusal ve küresel siyaset izleyeceği uzun süre tartışıldı. İki aylık geçiş döneminde de Trump ve adamlarının açıklamaları, dört yıllık görev süresinde dünyayı nelerin beklediği ile ilgili erken sayılabilecek sonuçlar ortaya çıktı. Daha göreve gelmeden Trump, Grönland ve Panama Kanalı'nı ele geçirmek istediğini açıkça söyledi. Kanada'ya, ABD'nin bir parçası olması için baskı uygulamaya başladı. İkinci döneminde Trump'ın, güvenlik, yeni enerji kaynaklarına ulaşma, değerli madenlere sahip olma ve tedarik zincirleri için lojistik hatları kontrol etme noktasında yayılmacı bir politika izleyeceği aşikar. Trump'ın yeni yayılmacılık konusundaki tavrının ciddiye alınması

gerektiğini ilk hamleleri net biçimde gösteriyor. Soğuk savaş döneminde, dünya ideolojik olarak iki kutba ayrılmıştı. Tanımlanan ideolojik düşmanla ikiye bölünmüş dünyada mücadele, ABD için daha kolaydı. Trump ve en yakın adamı Elon Musk, eskinin bir benzerini kendi müttefikleri arasında da yeni bir bölünme hattı oluşturmak için kullanıyor.

Trump ve Musk, kendisi ile uyumlu olmadığını düşündüğü seçilmiş liderleri devirmeye yönelik çağrılar yapıyorlar. Musk, Avrupa aşırı sağını açıkça destekleyen bir kampanya yürütüyor. ABD siyaseti açısından, ülke içi siyasetlere müdahale ederek, kendi çıkarlarına göre iktidarları dizayn etmeleri yeni bir politika değil. Eskiden askeri darbeler ve iç karışıklıkla bunlar yapıldı. Bazı yerlerde buna demokrasinin teşviki denirdi. Şimdi Trump eski yöntemleri güncelliyor. Kozlarını açık oynuyor. Avrupalıların kafası bu anlamda karışmasın. Kendilerinin içinde olduğu Batılı güçlerin, Batı dışı ülkelerde yıllardır yaptıklarını, Trump ve Musk Avrupa'nın kendi içine taşıyor. Kampanyasında Trump, "savaşları bitireceğim" demişti. Görevi teslim almadan İsrail-Filistin savaşının durdurulması için baskı yaptı. Şimdilik ateşkes mutabakatı sağlandı. Sırada, Ukrayna-Rusya Savaşı var. Trump'ın bu savaşları durdurması, barışçıl ve adaletli bir dünya istediği için değil. Güç üzerinden zorlayıcı bir diplomasi ile kendi ülkesinin çıkarlarını yeniden dizayn etme amacının bir tezahürü. Trump, Ukrayna-Rusya Savaşını bitirerek, bu savaşla meşgul olmayan bir Avrupa'yı "bir şekilde" yanına alıp Çin ile özel ilgilenmek istiyor. Çin, ABD için gide-rek daha zorlu ve agresif bir rakip haline geldi. Çin'den yapılan ithalata yüzde 60 gümrük vergisi getirme sözü vermişti. ABD'nin müttefikleri de dahil, dünyanın birçok ülkesi Çin ile derin ticari ilişkileri var. Dolayısıyla Trump, Çin'i ticaret konusunda geriletmek için yeni bir blok oluşturmak istiyor. Trump, teknoloji ve yapay zekâ konusunda yaşanan rekabeti, yeni bir silahlanma yarışı olarak görüyor. Çinli sosyal paylaşım platformu TikTok,

Trump ve Musk, kendisi ile uyumlu olmadığını düşündüğü seçilmiş liderleri devirmeye yönelik çağrılar yapıyorlar. Musk, Avrupa aşırı sağını açıkça destekleyen bir kampanya yürütüyor. ABD siyaseti açısından, ülke içi siyasetlere müdahale ederek, kendi çıkarlarına göre iktidarları dizayn etmeleri yeni bir politika değil. Eskiden askeri darbeler ve iç karışıklıkla bunlar yapıldı. Bazı yerlerde buna demokrasinin teşviki denirdi. Şimdi Trump eski yöntemleri güncelliyor.

ABD'de yasaklandı. Trump, bu şirketin ABD'ye satılması için 90 gün süre verdi. Trump, ABD ile Çin arasındaki yapay zekâ rekabetini "dünyayı değiştirecek bir yarış" olarak tanımladı. Bundan dolayı Trump, Amerikan teknoloji ve finans dünyasının patronlarının bazılarını yönetimde etkin yerlere getirdi. Biden veda konuşmasında, Amerika'da "yeni bir oligarşinin" ve "teknoloji-endüstriyel kompleksinin yükselişi" konusunda endişeli olduğunu vurgulasa da, Trump -Putin'in yeni Rusya'nın inşasında kendi oligarkları ile yol yürümesine benzer şekilde-teknoloji şirketlerinin genç patronları ile güçlü bağlar kuruyor.

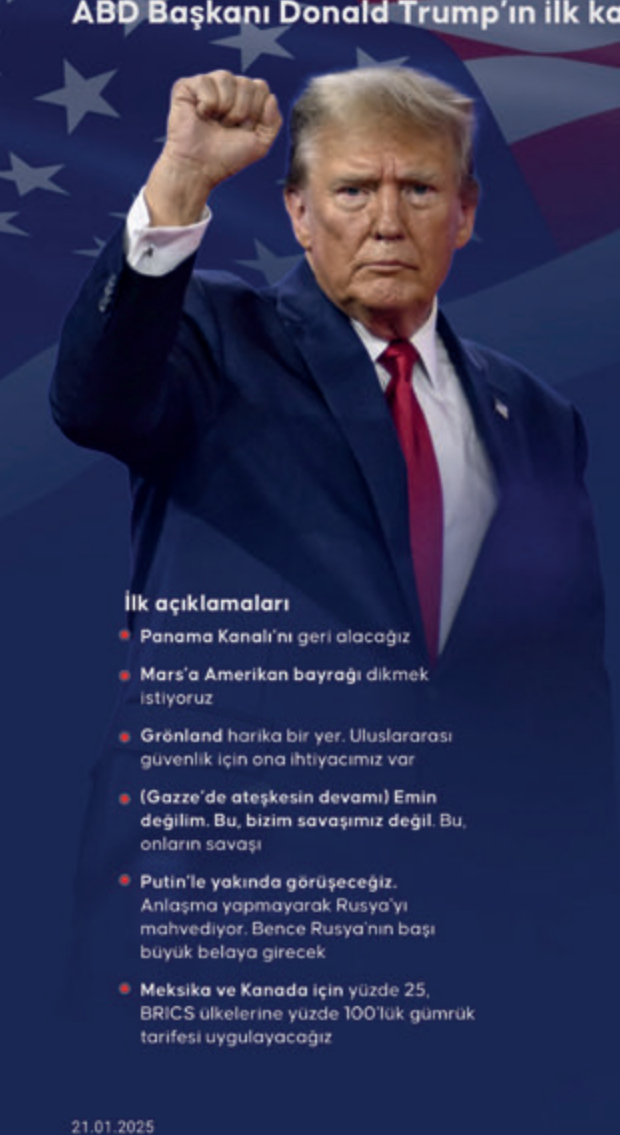
Bu genç tekno-oligarkların yeni bir dünya, toplum ve siyaset tasavvurları var. Gele- neksel devlet müdahalesini ve bürokrasiyi sevmiyorlar. Sermayenin ve teknolojinin belirleyici olduğu bir dünyada ulus devletlerin kontrolüne tabi olmak istemiyorlar. Trump, Ortadoğu'da İsrail-Filistin savaşını bitirip, ilk döneminde hayata geçirmeye çalıştığı İbra-

him Anlaşmalarını tekrar gündeme alacak. Körfez ülkeleri ile İsrail'in ilişkilerini normalleştirmeyi önceleyecek. Ortadoğu politikasının merkezini ise İran'a maksimum baskı politikası oluşturacak.

Trump'ın ikinci iktidar döneminde Türkiye ile ilişkilerin seyrini etkileyecek birçok başlık var. Trump döneminde lider diplomasisinin belirleyici olması, en azından Türkiye'nin -terör örgütleri ile mücadele başta olmak üzere- birçok konuda endişe ve önerilerinin dikkate alınmasını mümkün kılacaktır. Ticaret, savunma gibi konularda daha hızlı iş birliği, bölgesel meselelerde ise koordinasyonu önceleyebilen bir ilişki biçimi gelişebilir. Bunun yanında, İsrail sorunu gibi bazı konularda da ayrışmanın yaşanması ihtimal dahilinde.

Trump'ın ikinci döneminde, uluslararası ilişkilerin yerleşik işleyişi, ticaretin kuralları, uluslararası kurumların işlevi ve yetkinliği, enerji, iklim, göç, seyahat ve vatandaşlık hakları, sağlık, devlet yardımları ve bireysel hak ve özgürlükler gibi birçok başlıkta farklı bakış açıları birbiri ile çatışacak. Yeniden konumlanmalar toplumlar- da ve siyasetlerde bölünmeleri derinleştirecek. **K**

ABD Başkanı Donald Trump'ın ilk kararname ve açıklamaları



- ABD'nin Dünya Sağlık Örgütü'nden (DSÖ) çekilme sürecini başlattı
- ABD, Paris İklim Anlaşması'ndan çekildi
- Küba'yı "teröre destek veren ülkeler" listesine yeniden ekledi
- ABD-Meksika sınırına ilişkin Ulusal Acil Durum ilan etti
- Uyuşturucu kartelleri "yabancı terör örgütü" olarak tanınacak
- ABD ordusunda yer alan 'trans birey' tanımı kaldırıldı
- 6 Ocak Kongre baskınına karışmaktan ceza alan yaklaşık 1600 kişi için af çıkardı
- Enerji üretiminin artırılmasına yönelik Ulusal Enerji Acil Durumu ilan etti
- TikTok yasasını 75 günlüğüne erteleyen kararnameyi imzaladı
- ABD'de doğan çocuklara vatandaşlık hakkı uygulaması sonlandırıldı
- Batı Şeria'daki aşırılıkçı Yahudi yerleşimcilere yaptırım kararnamesini iptal etti
- Meksika Körfezi'nin adının Amerika Körfezi olarak değiştirilmesi sürecini başlattı

İlk açıklamaları

- Panama Kanalı'nı geri alacağız
- Mars'a Amerikan bayrağı dikmek istiyoruz
- Grönland harika bir yer. Uluslararası güvenlik için ona ihtiyacımız var
- (Gazze'de ateşkesin devamı) Emin değilim. Bu, bizim savaşımız değil. Bu, onların savaşı
- Putin'le yakında görüşeceğiz. Anlaşma yapmayarak Rusya'yı mahvediyor. Bence Rusya'nın başı büyük belaya girecek
- Meksika ve Kanada için yüzde 25, BRICS ülkelerine yüzde 100'lük gümrük tarifesini uygulayacağız

21.01.2025

AR